
БАРНА І. М., к.геог.н., доцент
СЯМРО Надія, студентка

ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ҐРУНТІВ

Авторство концепції органічного сільськогосподарського виробництва належить японцю Мокіші Окаді, який вказав, що сучасні умови потребують нового методу ведення сільського господарства. У своїх роботах він означив цей новий метод сільського господарства як органічне землеробство, якому притаманні наступні риси:

1. забезпечення людей продуктами харчування, які не лише підтримують життєдіяльність, а й поліпшують здоров'я людей;
2. економічна вигода як для споживача, так і виробника;
3. стабілізує біологічну рівновагу в природу, а отже екологічно безпечно;
4. використовує прості та доступні методи та засоби ведення сільського господарства;
5. виробляє продукти в тій кількості, яка необхідна зважаючи на потреби населення [24].

Послідовниками М. Окади стали Ррудольф Штейнер та Лемер Буше відповідно у Німеччині та у Франції, які значну акцентували увагу на методах ведення органічного сільськогосподарського виробництва таких як:

- ✓ біоінтенсивней міні-землеробство Biointensive Mini-Farming;
- ✓ біодинамічне землеробство Biodynamic Agriculture;
- ✓ маловитратне стале землеробство LISA – LowInput Sustainable Agriculture.

Завдяки згаданим методикам досягається покращення структури ґрунтів та відновлюється їхня родючість, що вкрай

важливе в умовах забруднення ґрунтів та скорочення їх площ, придатних для с/г.

Останні десятиліття в Україні питанню розвитку органічного виробництва як такого, що сприяє екологічності та органічності сільськогосподарського виробництва присвятили свої наукові праці: В. І. Артиш [1], Н. А. Берлач [2], В. І. Вовк [3], Ю. В. Дзядикевич [4], О. С. Сенишин [14], Т. Г. Дудар [5,6] та ін.

Розвиток органічного виробництва у Європі бере свій початок із 2007 року, коли в Європейському Союзі регламентом Ради ЄС за № 834/2007 від 28 червня 2007 року представлено правову базу, принципи та стандарти щодо органічного виробництва, контролю та збуту продукції в Європейському Союзі. Згодом в 2018 році з'явилися два Положення Єврокомісії, які доповнювали законодавчу базу органічного виробництва. Сукупно згадані документи призначені для заміни всіх національних специфікацій за винятком місцевого виробництва окремих видів органічної продукції.

Наступним кроком розвитку органічного виробництва було створення в ЄС органу сертифікації органічної продукції.

Уже в липні 2010 року з'явився логотип європейської етикетки на органічному ринку під назвою «Європрофіль», який повинен був наноситися на всі продукти органічного сільськогосподарства, які не лише вироблені, але й упаковані в Європейському Союзі.

В Україні основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, засади правового регулювання органічного виробництва, обігу органічної продукції та функціонування ринку органічної продукції, правові основи діяльності центральних органів виконавчої влади, суб'єктів ринку органічної продукції та напрями державної політики у зазначених сферах визначає і регламентує Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», який набрав чинності ще 02.08.2018 р. [8].

У ст. 1 закону вказано, що «органічна продукція - сільськогосподарська продукція, у тому числі харчові продукти та корми, отримані в результаті органічного виробництва», яке є «сертифікованою діяльністю, пов'язаною з виробництвом сільськогосподарської продукції (у тому числі всі стадії технологічного процесу, а саме первинне виробництво (включаючи збирання), підготовка, обробка, змішування та пов'язані з цим процедури, наповнення, пакування, переробка, відновлення та інші зміни стану продукції), що провадиться із дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [8].

Сертифікація органічної продукції здійснюється органами сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції, які формують Державний реєстр органів сертифікації у сфері органічного виробництва як офіційний перелік органів сертифікації, що мають право на проведення сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції, що міститься в інформаційній базі даних [8].

З органічним виробництвом нерозривно пов'язані і такі категорії, як Державний реєстр операторів та Державний реєстр органічного насіння та садивного матеріалу, про які йдеться у ст. 1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» (рис. 1).

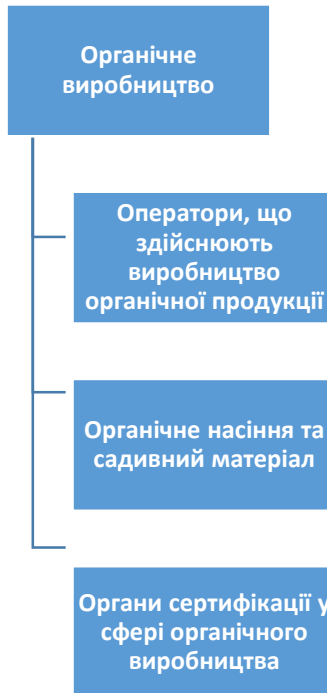

Рис. 1. Сутність органічного виробництва.

Державний реєстр операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції – офіційний перелік операторів, які здійснюють органічне виробництво та/або обіг органічної продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, що міститься в інформаційній базі даних [8].

Згідно ЗУ «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» Державний реєстр органічного насіння і садивного матеріалу – це

офіційний перелік органічного насіння і садивного матеріалу, придатного для використання відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, що міститься в інформаційній базі даних [8].

Органічне насіння і садивний матеріал – насіння і садивний матеріал, розмножені відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції [8].

За даними Головного управління Держпродспоживслужби також існують деталізовані «Правила виробництва органічної продукції (сировини) рослинного походження», затверджені постановою Уряду від 31 серпня 2016 року № 587, згідно з якими:

- ✓ для виробництва органічної продукції використовується насіння і садивний матеріал, отримані методом органічного виробництва, а саме материнські та батьківські форми рослин, вирощені протягом одного покоління, і багаторічні культури, вирощені протягом двох вегетаційних періодів;

- ✓ насіння і садивний матеріал для виробництва органічної продукції повинні бути стійкими до хвороб та шкідників [10].

Органічні насіння і садивний матеріал, які вводяться в нашої країні в обіг і також представлені для продажу, повинні маркуватися державним логотипом органічної продукції. Обов'язковим елементом маркування органічної продукції є кодівий номер, розташований під логотипом, який містить абrevіатуру (акронім), що ідентифікує державу походження, напис «Organic», реєстраційний код органу сертифікації.

На полицях супермаркетів та спеціалізованих магазинів вже можна знайти органічні продукти від українських виробників, марковані державним логотипом для органічної продукції рис. 2 [12].

Рис. 2. Український державний логотип для органічної продукції [12]

Присутність органічного насіння та / або садивного матеріалу на українському ринку легко відстежити за допомогою Реєстру органічного насіння та садивного матеріалу (рис. 3).

Згідно рис. 3 в Україні функціонує 3 органи сертифікації органічного насіння та садивного матеріалу ДП Центр сертифікації, ТОВ «АГРОСЕРТ» та ТОВ «ВЕЛЕС СІДС». Проте першим українським органом сертифікації органічної продукції є «Органік Стандарт» (липень, 2023 р.)

Органічне виробництво об'єднує органічне рослинництво та органічне тваринництво.

ЗУ «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» у ст. 14 встановлює загальні вимоги і заборони під час ведення органічного виробництва (табл. 1).

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

Головна / Файлове сховище / Реєстр сертифікатів на насіння та/або садивний матеріал

Реєстр сертифікатів на насіння та/або садивний матеріал

↑ до « Реєстри в АПК»

- 1 Реєстр сертифікатів на сортові якості 2022 (ОСТ).xlsx (xlsx, 457,05 KB) 09 лютого 2024
- 2 Реєстр сертифікатів на посівні (товарні) якості насіння за 2022 р. (ОСТ).xlsx (xlsx, 4.42 MB) 09 лютого 2024
- 3 Реєстр сертифікатів на сортові якості насіння за 2021 р. остаточна.xlsx (xlsx, 690,68 KB) 09 лютого 2024
- 4 Реєстр сертифікатів на посівні та товарні якості насіння за 2021 рік остаточна.xlsx (xlsx, 5.36 MB) 09 лютого 2024
- 5 Реєстр сертифікатів на посівні_товарні якості насіння_садивного матеріалу на 2023.xlsx (xlsx, 2.88 MB) 13 лютого 2024
- 6 Реєстр сортових сертифікатів на насіння та садивний матеріал 2023.xlsx (xlsx, 479.43 KB) 14 лютого 2024
- 7 Реєстр сертифікатів на насіння та садивний матеріал 2024.xlsx (xlsx, 1.36 MB) 14 лютого 2024

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	
Область	Повне найменування суб'єкта господарювання	Район	Ботаничний таксон	Сорт	Категорія	Генерація	Номер Партії	Маса партії, кг/ тис.штук	Країна походження насіння	Відомості про сертифікат, що засвідчує сортові якості (для импортного сертифіката країни експортера), -- по новим та дата	Відомості про карбування	Реєстраційний номер сертифіката	Серія та номер бану сертифіката	Дата видачі сертифіката (00.00.00)	Сертифікат дійсний до (00.00.00)	
2	Полтавська	ТОВ "Кортега Агрисенс Україна"	Полтавський	Соняшник одворічний	ПВЛЕ137	СН	F1	TR.03.23.1210; R.0150134UA-17.002200146-23_0245328	6.032.50	Туреччина	Сертифікат ОЕСР № 09823 від 14.11.2023	636	210761	СГМ0600056	01.01.2024	01.09.2024
3	Полтавська	ТОВ "Кортега Агрисенс Україна"	Полтавський	Соняшник одворічний	ПВЛЕ137	СН	F1	TR.03.23.1210; R.8156270UA-17.002200146-23_0245327	1.403.60	Туреччина	Сертифікат ОЕСР № 09823 від 14.11.2023	118	210760	СГМ0600056	01.01.2024	01.09.2024
4	Полтавська	ТОВ "Кортега Агрисенс Україна"	Полтавський	Соняшник одворічний	ПВЛЕ137	СН	F1	TR.03.23.1210; R.8156270UA-17.002200146-23_0245327	10.230.00	Туреччина	Сертифікат ОЕСР № 09823 від 14.11.2023	1100	210769	СГМ0600054	01.01.2024	01.09.2024
5	Полтавська	ТОВ "Кортега Агрисенс Україна"	Полтавський	Соняшник одворічний	ПВЛЕ137	СН	F1	TR.03.23.1210; R.8156162UA-17.002200138-23_0245327	7.134.40	Туреччина	Сертифікат ОЕСР № 09828 від 10.11.2023	637	210758	СГМ0600053	01.01.2024	01.09.2024
6	Полтавська	ТОВ "Кортега Агрисенс Україна"	Полтавський	Соняшник одворічний	ПВЗЛЕ100	СН	F1	F1554L899794UA-17-022200138-23_0245328	1.713.00	Іспанія	Сертифікат ОЕСР № Бив від 07.07.2023	163	210757	СГМ0600052	01.01.2024	01.09.2024
7	Полтавська	ТОВ "Кортега Агрисенс Україна"	Полтавський	Соняшник одворічний	ПВ4П1465	СН	F1	F1554L899794UA-17-022200138-23_0245328	1.897.20	Франція	Сертифікат ОЕСР N8In від 07.07.2023	204	210756	СГМ0600051	01.01.2024	01.09.2024
8	Полтавська	ТОВ "Кортега Агрисенс Україна"	Полтавський	Соняшник одворічний	ПВ4П1465	СН	F1	F1554L899794UA-17-022200138-23_0245328	1.909.70	Франція	Сертифікат ОЕСР N6 Бив від 07.07.2023	169	210755	СГМ0600050	01.01.2024	01.09.2024
9	Полтавська	ТОВ "Кортега Агрисенс Україна"	Полтавський	Соняшник одворічний	ПВ4П1164	СН	F1	022200138-23_0245328; 01UA-17-022200138-23_0245328	4.635.90	Італія	Сертифікат ОЕСР № Бив від 10.11.2023	459	210754	СГМ0600049	01.01.2024	01.09.2024
10	Полтавська	ТОВ "Кортега Агрисенс Україна"	Полтавський	Соняшник одворічний	ПВ4П1164	СН	F1	TR.00.00.1210; R.8098211UA-17.02220771-22_0241526	13.820.00	Туреччина	Сертифікат ОЕСР № 09480 від 07.07.2023	1362	210753	СГМ0600048	01.01.2024	01.09.2024

Рис. 3. Відомості про сертифікат, що засвідчує сортові якості насіння

Таблиця 1

Загальні вимоги і заборони органічного виробництва*

Органічне виробництво	
Загальні вимоги	Заборони щодо застосування
<p>відокремлення у часі або просторі виробництва та зберігання органічної продукції, у тому числі ведення обліку такої продукції, від виробництва та зберігання неорганічної продукції і продукції перехідного періоду; використання технологій, що відповідають вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;</p> <p>використання переважно відновлюваних ресурсів та власних ресурсів, у тому числі продуктів переробки відходів та побічної продукції рослинного та тваринного походження, за умови що вони відповідають вимогам до органічного виробництва; використання технологій, що не завдають шкоди здоров'ю людей, рослинам, добробуту тварин, запобігають забрудненню навколишнього природного середовища або мінімізують його;</p> <p>використання харчових добавок, мікроелементів та</p>	<p>будь-якого неприродного або неконтрольованого впливу на геном сільськогосподарських рослин і тварин (у тому числі птиці та комах), промислових мікроорганізмів шляхом застосування для виробництва генетично модифікованих організмів та продуктів, що містять, складаються або вироблені із генетично модифікованих організмів, крім застосування ветеринарних лікарських засобів, внесених до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях, у випадках, встановлених цим Законом;</p> <p>синтетичних речовин, у тому числі агрохімікатів, пестицидів, антибіотиків для превентивних цілей, гормональних препаратів, стимуляторів росту та підкорму тварин (у тому числі птиці та комах);</p> <p>методів електричної або іншої стимуляції для примушування, що завдає тваринам болю, застосування транквілізаторів; іонізуючого випромінювання;</p>

<p>добавок для технологічних цілей у гранично допустимих кількостях, визначених законодавством у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;</p> <p>використання води як інгредієнта органічної продукції, що відповідає вимогам, встановленим законодавством до води питної;</p> <p>заборона змішування одних і тих самих органічних і неорганічних інгредієнтів в одному органічному продукті.</p>	<p>гідропонних методів;</p> <p>використання штучно виведених поліплоїдних тварин та рослин;</p> <p>речовин і технологічних методів виробництва, результати застосування яких можуть ввести споживача в оману щодо природи (походження) продукту;</p> <p>стимуляторів росту, гормонів або аналогічних речовин, крім застосування речовин, внесених до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях, у випадках, встановлених цим Законом.</p>
---	---

*таблиця складена за даними [8].

Формування заборони до застосування речовин визначається ст. 23, у якій деталізовано Перелік речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях, формується виключно з речовин (інгредієнтів, компонентів), використання яких дозволено у сільському господарстві, за такими позиціями:

- 1) засоби захисту рослин;
- 2) добрива і речовини для покращення ґрунту;
- 3) неорганічні кормові матеріали рослинного походження, кормові матеріали тваринного і мінерального походження та деякі речовини, які застосовуються у годуванні тварин;
- 4) кормові та технологічні добавки;
- 5) продукти для очищення і дезінфекції ставків, кліток, будівель і споруд, що використовуються у тваринництві;

б) продукти для очищення і дезінфекції будівель і споруд, що використовуються у рослинництві;

7) інші речовини (інгредієнти, компоненти) [8].

Окрім законодавчо закріпленого терміну «органічне виробництво» серед операторів органічного ринку значного поширення набули терміни «органічне землеробство», «екологічне землеробство», «біологічне сільське господарство», «органічне сільське господарство», які за своєю суттю та головне за своїм змістом відображають сприятливі екологічні наслідки від ведення господарювання у названий спосіб.

Міжнародна федерація рухів органічного сільського господарства (IFOAM) означає органічне сільське господарство як виробничу систему, що підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Воно залежить від екологічних процесів, біологічної різноманітності та природніх циклів, характерних для місцевих умов та уникає використання ресурсів, які викликають несприятливі наслідки. У такий спосіб органічне сільське господарство, поєднуючи в собі традиції землеробства, нововведення та науку сприяє покращенню стану довкілля [33].

Паралельно з розвитком органічного виробництва відбувалося формулювання дефініцій з ним пов'язаних, які узагальнено подано у табл. 2.

Агрономи України трактують органічне (екологічне, біологічне) сільське господарство як форму ведення сільського господарства, в рамках якої відбувається свідомо мінімізація використання синтетичних добрив, пестицидів, регуляторів росту рослин, кормових добавок [11].

Таблиця 2

**Визначення поняття «органічне виробництво» різними
установами, нормативними актами***

Установа, нормативний акт	Дефініція
Комісія Кодекс Аліментаріус ФАО/ ВООЗ, 1999	органічне сільське господарство – це цілісна система управління виробництвом, яка враховує та покращує стан агроєкосистеми, включаючи біологічну розмаїтість, біологічні цикли й біологічну природу ґрунту, вимагає використання передових методів управління, враховуючи регіональні умови, системи управління, адаптованих до даних умов
Постанова Ради ЄС 834/2007	органічне виробництво – це цілісна система господарювання та виробництво харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного розмаїття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання (добробуту) тварин та метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів виготовлених з використанням речовин та процесів природного походження. Таким чином, метод органічного виробництва відіграє подвійну соціальну роль: з одного боку - забезпечує специфічний ринок, який відповідає потребам споживача в органічній продукції, з іншого – забезпечує загальне благо, сприяючи захисту довкілля, належному отриманню тварин, а також розвитку сільської місцевості
Міжнародна Федерація органічного сільськогосподарсько го руху (IFOAM), 2008	органічне сільське господарство – це виробнича система, що підтримує здоров'я ґрунтів, екосистеми і людей. Воно залежить від екологічних процесів ... з метою покращення стану навколишнього середовища та сприяння розвитку справедливих взаємовідносин і

	належного рівня життя для всього вищезазначеного
Міністерство сільського господарства США, 2017	органічне виробництво визначається як набір практик, які відповідають правилам Національної органічної програми Служби сільськогосподарського маркетингу Міністерства сільського господарства США, а в ширшій практиці – охоплює цілісний системний підхід до землеробства, який об'єднує біологічні культурні та механічні практики сприяти колообігу поживних речовин, екологічному балансу та збереженню біорізноманіття, а також забезпечувати безліч переваг для навколишнього середовища
Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», 2018	органічне виробництво – сертифікованою діяльністю, пов'язаною з виробництвом сільськогосподарської продукції... що провадиться із дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції».

*таблиця складена за даними [8,11,15].

Для забезпечення потреби культурних рослин у поживних речовинах, відтак врожайності, стійкості до хвороб, боротьби з шкідниками та бур'янами в умовах ведення органічного землеробства практикуються екологічно виправдані методи, безпечніші за своїм впливом на здоров'я споживачів органічної продукції способи надолужити втрачені ґрунтом речовини, насамперед використовують ефект сівозмін, внесення органічних добрив - гною, компостів, поживних залишків, висівання сидератів на тлі зміни методів обробки ґрунту.

У тваринництві ознакою органічного сільського господарства є «видоспівпадаюче утримання тварин», яке передбачає відмову від цілорічного стійлового утримання,

обов'язковий випас худоби, невикористання синтетичних кормових добавок і гормонів, заборона на превентивне використання антибіотиків [9].

Органічне землеробство можна визначити як систему управління та сільськогосподарського виробництва, яка поєднує високий рівень біорізноманіття з природоохоронною практикою, що зберігає природні ресурси, та має суворі стандарти щодо добробуту тварин. Крім того, органічне землеробство реагує на зростаючий попит споживачів на природні продукти і одночасно дозволяє зберегти довкілля в контексті сталого розвитку сільських територій [7].

Органічне землеробство, як і будь-яка інша діяльність, розвивається на основі принципів, які не лише скеровують його розвиток, але й переводять його в розряд інноваційних, насамперед тому, що залученням нетрадиційних методів, способів взаємодії із довкіллям вдається досягнути мінімізації негативного впливу на компоненти навколишнього середовища. Проте різні автори мають відмінне бачення в контексті формулювання засадничих принципів органічного землеробства.

Фахівці-практики, провідні вчені виділяють наступні принципи органічного землеробства:

1. принцип здоров'я;
2. принцип екології;
3. принцип справедливості;
4. принцип турботи;
5. принцип біологічної синергії [9].

Принцип здоров'я в органічному сільському господарстві передбачає такий спосіб його введення за якого є можливим підтримувати і покращувати здоров'я ґрунту, рослин, тварин, людей, а відтак і цілої планети, неподільної системи.

Принцип екології в органічному землеробстві передбачає врахування принципів існування і функціонування природних екологічних систем і циклів в такий спосіб, щоб ефективно з ними співіснувати і підтримувати їхні функції, потенціал стійкості.

Принцип справедливості в органічному сільському господарстві передбачає, що воно будуватиметься на відносинах, які гарантують справедливість з урахуванням загального стану навколишнього середовища та його життєвих можливостей завдяки відповідальному управлінню органічним сільським господарством та заходів превентивного характеру.

Принцип турботи означає не що інше, як те, що сучасні покоління, займаючись органічним сільським господарством на основі відповідального характеру взаємодії з довкіллям, сприяють захисту здоров'я і благополуччя як нинішніх, так і майбутніх поколінь, а також довкілля.

Принцип біологічної синергії обумовлюють методи ведення органічного сільського господарства шляхом:

- відмови від використання фунгіцидів, гербіцидів, штучних добрив і антибіотиків;
- застосування тваринних і рослинних відходів як добрив;
- використання сівозміни для відновлення ґрунту;
- застосування біологічних засобів захисту рослин;
- використання замкнутого циклу землеробство-скотарство (рослинництво - корм, скотарство - добрива).

Загалом можна констатувати, що органічне землеробство реалізує принципи стійкого виробництва, спрямовані на збереження родючості ґрунту та зменшення впливу на навколишнє середовище. Це включає в себе застосування методів землеробства, які сприяють збереженню ґрунтового покриву, мінімізацію ерозії та збільшенню водопроникності ґрунту [13].

Інші автори вважають, що найпоширенішими принципами органічного землеробства є:

- заборона використання «синтетичних» хімічних речовин, а також добрив чи пестицидів з їх «природним походженням»;
- відсутність використання генетично модифікованих організмів (ГМО);
- переробка всі органічних відходів;
- сівозміна для поліпшення регенерації ґрунту;

-
- боротьба зі шкідниками біологічними препаратами;
 - використання препаратів, що не шкодять навколишньому середовищу;
 - повага до навколишнього середовища та збереження природних ресурсів;
 - збереження та розвиток біорізноманіття (виращування та розведення різних видів, утримання або висадження живоплотів)

Всупереч поширеній думці, органічне землеробство не забороняє використовувати пестицидів та добрив, і більшість ферм в органічному землеробстві використовують добрива та / або пестициди. Наприклад, мідний купорос – пестицид, який використовується в органічному землеробстві у виноробній промисловості. Різниця між органічним та звичайним сільським господарством полягає у походженні використовуваних речовин у складі добрив та пестицидів. В органічному землеробстві пестициди та добрива повинні мати «природне походження», тобто вони повинні бути продуктами, що містяться в природних матеріалах, таких як мінеральний сульфат міді у випадку мідного купоросу.

Узагальнюючи вище вказане, обґрунтованим є виділення наступних принципів органічного виробництва: збереження родючості ґрунтів; безпечність для тварин та людей; збереження біорізноманіття; зменшення негативного впливу на довкілля; підтримка сталого розвитку територій, екосистем. Реалізація органічного землеробства на основі вказаних принципів визначає його переваги та перспективи розвитку.

Література:

1. Артиш В. І. Адаптація світового досвіду виробництва і реалізації екологічно чистої сільськогосподарської продукції до умов України. *Вісник Сумського НАУ*. 2008. №2. С. 316-319.
2. Берлач Н. А. Розвиток органічного напрямку у сільському господарстві України. Київ, 2010. 34 с.

3. Вовк В. І. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє. Органічні продукти харчування. Сучасні тенденції виробництва і маркетингу: матеріали Міжнародного семінару. Львів. 2004. С. 3-7.

4. Дзяди́кевич Ю. В., Язлюк Б. О., Гевко Р. Б. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія. Тернопіль: Астон, 2016. 392 с.49.

5. Дудар Т. Г. Розвиток органічного агровиробництва як основа забезпечення якості і безпечності сільськогосподарської продукції в Україні. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Вип. 1 (1). 2014. С. 11–15. 55.

6. Дудар Т. Г. Стратегія формування системи органічного аграрного виробництва: моног. Тернопіль: Астон, 2012. 292 с.

7. Жигун В. Органічне землеробство: визначення, стандарти, переваги. URL: <http://eco-ukraine.com.ua/orhanichne-zemlerobstvo/142-orhanichne-zemlerobstvo-vyznachennia-standarty-perevahy.html> (дата звернення 11.01.2024 р).

8. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 36, С .275.

9. Органічне землеробство. URL: <https://superagronom.com/slovník-agronoma/organichne-zemlerobstvo-id18574> (дата звернення 08.04.2024 р).

10. Органічне насіння та садивний матеріал. URL: <https://consumerhm.gov.ua/1759-organichne-nasinnya-i-sadivnij-material> (дата звернення 18.02.2024 р).

11. Органічне сільське господарство. URL: <https://www.ifoam.bio/> (дата звернення 08.12.2023 р).

12. Переваги та виклики органічного сільського господарства. URL: <https://mindscope.biz.ua/organichne-zemlerobstvo/> (дата звернення 16.12.2023 р).

13. Підсумки 2023 року в органічному секторі. URL: <https://organicinfo.ua/news/results-of-2023/> (дата звернення 11.01.2024 р).

14. Сенишин О. С., Кундицький О. О. Оцінка перспектив розвитку органічного землеробства в Україні на основі SWOT-аналізу. *Вісник Одеського національного університету*. Т. 23. Вип. 4. 2018. С. 50-56.

15. Сокол Л.М. Екологічне (органічне) землеробство – складова сталого сільського господарства. *Екологічна безпека*. 2008. № 3. С. 102-109.

ЧЕБОЛДА І. Ю., к.геог.н., доцент

**КОНСТРУКТИВНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
БІОРЕГІОНАЛІЗМУ (ЕКОРЕГІОНАЛІЗМУ) ЯК ІДЕЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНІВ (НА ПРИКЛАДІ
ДУНАЇВСЬКОГО СТАРОСТИНСЬКОГО ОКРУГУ
КРЕМЕНЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)**

Біорегіоналізм (нове проживання) – напрям у екофілософії, політико-філософська доктрина, згідно з якою любов до землі і спосіб життя формуються конкретним місцем проживання людей [1]. У біорегіоналізмі (екорегіоналізмі) приховано ідею децентралізації як у політичній, так і в економічній сферах. Біорегіоналізм припускає, що людський спосіб життя повинен бути сумісним з вимогою біорегіональних спільнот планети [2].

Відповідно до цієї концепції, біорегіон – це територія, сформована певними умовами природного ландшафту (екосистеми) і може бути значною мірою самодостатньою для забезпечення спільноті людей, що там мешкає, достатніми ресурсами. Крім цього, біорегіон визначається не тільки як природна структура, але і як якась сфера суспільної свідомості, згідно з якими варто жити людям на даному місці [3].